

CHIM MỒI

Phần I - Nguyên Tác

Hỡi chim mồi trong lồng
Tịch mịch có thương không?
Tháng tháng ăn mấy đấu
Ngày ngày trả mấy công?
Ví thung thăng ngoài nội
Đâu phản bội đồng tông
Gáy hót đau hoa lá
Xum xoe tránh cánh lông
Đem thân người bú mớm
Làm gương lắm kẻ trông.

Phần II - Chú Giải

A. Giải nghĩa Những Câu Chữ Khó

Chim mồi: Con chim được người ta dạy thành thạo, bảo ăn là ăn, bảo hót là hót để dụ dỗ những con chim cùng loài vào bẫy để cho người ta bắt.

Tịch mịch: Lặng lẽ, trơ trọi một mình.

Đấu: Đơn vị bằng gỗ dùng để đo lường.

B. Đại Ý Tổng Quát

Dùng lời lẽ chỉ trích bọn người đi theo địch, làm tay sai để lừa gạt đồng bào. Những hành vi gáy hót, hay xum xoe chỉ làm đau lòng những cảnh vật thân thiết chung quanh. Đem cái thân tù hãm để người ta nuôi nấng mà đi làm những chuyện phản bội như vậy chim mồi hẳn sẽ làm gương cho kẻ bán nước phản nòi thấy sự nhục nhã.

C. Ý Nghĩa Chi Tiết

Bài này cũng một thể "tỷ" như bài "*Hương Ngục*". Ở đây, tác giả đưa ra trường hợp một con chim mồi để ám chỉ hạng người cam tâm đi làm tay sai cho địch, phản bội tổ quốc đồng bào. Tuy vậy, khi nhìn cái dơ dáy đại hình của con chim mồi kia đang bị người ta nhốt trong lồng tịch mịch trơ trọi, thấy thật đáng thương! Tháng được ăn mấy đấu lương. Ngày được bao đồng công. Ví cứ sống tự do với bầu đoàn trên ngàn ngoài nội, thì đâu mang

tội kẻ phản bội giống nòi. Giờ đây có cất tiếng gáy hót chỉ làm đau lòng hoa lá. Cái cử chỉ xun xoe nịnh bợ chỉ làm trạnh lòng mà tuĩ hổ cho cùng loài cánh lông. Đem cái thân do người ta nuôi nấng để đi làm việc phản bội nòi giống là làm cái gương cho kẻ quốc gian trông vào mà tự xét.

D. Bình Luận

Nhắc đến hạng người, hoặc vì ngu xuẩn tham lợi tham danh mà phản bội đồng bào. Chê trách cái hành động phản nòi hại giống. Nhưng thương vì chim tham ăn mà mắc bẫy. Đã sa vào lưới là bị nhốt vào lồng. Khi bị nhốt vào lồng thì biết thuở nào ra? Lúc bấy giờ dù có tham ăn cũng chẳng để gì mà được ăn như ý muốn của mình. Thảng được mấy đầu, ngày được mấy công? Thế mà cái thân bị nhốt trong cái lồng tịch mịch lẻ loi, còn đâu nữa cái quyền tự do tung tăng bay nhảy ngoài nòi. kể gì đến lương tâm cắn rứt! Khi nghĩ đến cái hành động phản phúc của mình!

Cái thân đáng lẽ sống tự do lại đem cho người ta bó buộc giam cầm, nuôi nấng cẩn thận để làm mỗi chiêu dụ đồng loại vào bẫy có khác nào bọn Việt gian đi làm mật thám tay sai cho địch.

Đọc bài thơ này nhớ đến một giai thoại: Tên Việt gian họ Hoàng ra đầu đề thi thơ: "Chim Họa Mi", thi sĩ Tản Đà không dự nhưng lại làm bài thơ sau đăng báo:

Họa mi ai vẽ nên mi?
Trông thì mi đẹp, hót thì mi hay
Ai đem mi đến chốn này
Nước trong gạo trắng, mi ngày ăn chơi.
Lồng son cửa đỏ thành thơ
Mi bay, mi nhảy sướng đời nhà mi
Nghĩ cho mi cũng gặp thì
Rừng xanh mi có nhớ gì hay không?

Ấy vậy cứ mỗi thời nước Việt ta lâm nạn lại có một số người cam tâm bán rẻ nhân cách mình, đi làm tay sai hại nòi giống, để mưu danh trục lợi riêng, hoặc có ý thức hoặc vô ý thức về cái thân đầy tớ, cái tội bán nòi đều đáng làm gương ô nhục cho mọi người phỉ nhổ./.